

نقش ژئومورفولوژی کویر حاج علیقلی در ذخیره سازی منابع آب جهت توسعه پایدار مراکز سکونتگاهی منطقه

(سومین همایش ملی جغرافیا و رویکرد علمی به توسعه پایدار - پیرانشهر)

رحیم یوسفی زاده^۱، حمید رضا ملکی^۲، فضل اله اسماعیلی^۳

چکیده:

آب مایه حیات موجودات زنده مخصوصا انسانها است. آب ماده اولیه و ضروری توسعه صنایع، اساس تولیدات زراعی و ... به شمار می رود. اگر موضوع حفاظت آبها و خاکها به طور سیستماتیک و در مقیاس بسیار وسیع تحقق یابد، در واقع ثبات محیط طبیعی تامین می شود (رجایی ۱۳۸۲).

محدوده تحقیق بین 35° تا 36° عرض شمالی و 54° تا $54^{\circ}46'$ طول شرقی قرار دارد که از شمال به ارتفاعات البرز، از شرق به روستای ده ملا، از غرب به شهر دامغان و از جنوب به کویر حاج علیقلی محدود می گردد. از جمله روستاهای موجود در منطقه روستای مهماندوست، ده ملا، کلاته ملا، فرات، زرین آباد، مهدی آباد، عباس آباد، امرزان، بق، جزن، حیدرآباد و حاجی آباد می باشد که جمعیتی حدود $62000+$ نفر را همراه با شهر دامغان در بر می گیرد. شغل اصلی جمعیت منطقه مذکور باغداری می باشد. معضل افت آبهای زیرزمینی، شور شدن آبها، افزایش تقاضا و پتانسیل منطقه جهت افزایش سطح زیر کشت، نیاز به بررسی همه جانبه در ایجاد توسعه پایدار داشته و جزء ضروری ترین مسائل منطقه است. جهت رسیدن به این منظور تمامی عوامل جغرافیایی و طبیعی به خصوص ژئومورفولوژی منطقه به صورت دقیق و میدانی و با استفاده از نرم افزار GIS مورد مطالعه و بررسی قرار گرفته اند تا نقش آنها بر منابع آب این منطقه که یکی از مراکز فعالیت های انسانی در زمینه کشاورزی است مشخص گردد.

نتایج نشان می دهد که ژئومورفولوژی منطقه شامل کوههای بلند با تاثیر در میزان بارش همچنین تشکیلات آهکی تکنونیزه سهم عمده ای در تامین آب منطقه دارد که همراه با دشت سرهای گسترده نقش اصلی را در تغذیه سفره ها ایفا می نمایند.

کلمات کلیدی: ژئومورفولوژی، ذخیره سازی آب، توسعه پایدار، کویر حاج علیقلی، GIS

۱- کارشناس ارشد اقلیم شناسی هواشناسی استان سمنان

۲- رئیس اداره پیش بینی و تحقیقات اقلیمی هواشناسی استان سمنان

۳- عضو هیئت علمی دانشگاه پیام نور